

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ
TÜRKMER

2022 / Eylül Ayı Türk Dünyası Gündemi

turkmer.sakarya.edu.tr

Azerbaycan-Macaristan-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti-
Kazakistan-Özbekistan-Türkmenistan-Kırgızistan

AZERBAIJAN

Eylül Ayı Bülteni

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Azerbaycan'da «Turaz Kartalı 2022» Tatbikatı Başladı

- Azerbaycan'da 5 Eylül itibariyle Türkiye ve Azerbaycan Hava Kuvvetleri'nin ortak askeri "TurAz Kartalı 2022" tatbikatı başladı.
- Tatbikatta iki ülke hava kuvvetlerinin ortak faaliyetlerinin planlanması, etkileşim, muharebe koordinasyonunun araştırılması, arama ve kurtarma eylemleri icra edilecek.

Ermenistan, Azerbaycan Sınırına Ateş Açtı

Azerbaycan Savunma Bakanlığı, Ermenistan birliklerinin 12 Eylül gecesi Daşkesen, Kelbecer ve Laçın sınırına saldırdığını bildirdi. Bakanlık tarafından Ermenistan'ın havan topları ve Kalibr füzeleriyle sınıra ateş açtığı belirtildi. Ermeni birliklerinin saldırısı sonucunda Azerbaycan tarafı karşı saldırıda bulundu. Ermeni birliklerin sınıra mayın döşemesiyle birlikte sınırda çatışmalar yaşandı.

- Saldırı sonucunda Azerbaycan sınırındaki askeri alt yapı hasar görürken askeri personellerde kayıplar olduğu aktarıldı. Azerbaycan Savunma Bakanlığı tarafından, Ermenistan'ın topraklarına yönelik herhangi bir askeri müdahale olmadığı belirtilen açıklamada, *“Ermenistan'ın provokasyonlarına yanıt olarak, karşı önlemler lokal niteliktedir ve atış noktaları olan meşru askeri hedeflere yöneliktir. Misilleme önlemleri küçük ölçeklidir. Azerbaycan sınırlarının güvenliğini sağlamayı ve Ermenistan'ın provokasyonlarına son vermeyi amaçlamaktadır”* ifadeleri kullanıldı.
- Azerbaycan Savunma Bakanlığı'nın açıklamasına göre 49 Ermeni Asker öldürülürken, 6 Azerbaycan askeri şehit oldu.

Bakan Akar'dan Azerbaycanlı Mevkidaşına Destek Mesajı

Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar, Azerbaycan Savunma Bakanı Orgeneral Zakir Hasanov ile 15 Eylül'de Ermenistan'ın saldırılarını ele aldığı telefon konuşmasında şehitlerin yakınlarına ve Azerbaycan halkına başsağlığı diledi. Bakan Akar görüşmede, Bakü'nün kurtuluşunun 104. yıl dönümü kutlayarak Türkiye'nin her zaman Azerbaycan'ın yanında olduğunu mevkidaşı Hasanov'a ilettili.

Azerbaycan, 135 Ermeni Askeri Etkisiz Hale Getirdi

16 Eylül itibariyle Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki çatışmalarda, 135 Ermeni askerin Azerbaycan ordusu tarafından etkisiz hale getirildiği öğrenildi.

Azerbaycan-Ermenistan arasında yaşanan çatışmalarda 135 Ermeni asker öldü. Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan, 12 Eylül 2022 gecesi başlayan çatışmalardan 16 Eylül 2022'ye kadar 135 Ermeni askerin öldüğünü açıkladı.

Ermenistan'ın 12 Eylül 2022'de başlattığı Azerbaycan ordusuna yönelik provokasyonları devam ediyor. Ermeni birliklerinin, Azerbaycan'ın Daşkesen, Kelbecer ve Laçın bölgelerindeki askeri saldırılarının devam ettiği bildiriliyor.

Azerbaycan-Ermenistan Arasında İlk Temas Gerçekleşti

- Azerbaycan-Ermenistan sınırındaki çatışmaların ardından iki ülke arasında ilk görüşme gerçekleşti. 20 Eylül'de Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Dışişleri Bakanı Antony Blinken, Azerbaycan Dışişleri Bakanı Ceyhun Bayramov ve Ermenistan Dışişleri Bakanı Ararat Mirzoyan arasında New York'ta üçlü toplantı gerçekleşti.
- Şiddetlenen çatışmalardan sonra iki ülke arasındaki ilk temas olarak kayda geçen bu görüşmeye ilişkin açıklama yapan ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ned Price, "*Bakan Blinken, (çatışmalarda) hayatını kaybedenler için taziyelerini iletti çatışmaların önlenmesi gerektiğini vurguladı ve barış sürecine geri dönüşün önemini vurguladı*" açıklamasında bulundu.

Aliyev, Laçın'de Azerbaycan Bayrağını Göndere Çekti

- Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, 26 Ağustos 2022 tarihinde Azerbaycan'ın kontrolüne geçen Laçın şehrini ziyaret etti. Laçın'e giden Aliyev, şehir merkezinde Azerbaycan bayrağını 22 Eylül itibarıyla göndere çekti.
- Azerbaycan, 10 Kasım 2020 tarihinde imzalanan anlaşma gereği işgal altındaki Laçın şehrini geri aldı. Laçın şehri 26 Ağustos 2022 tarihinden itibaren tamamen Azerbaycan'ın kontrolüne geçti. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlhan Aliyev, Azerbaycan'ın kontrolüne geçen Laçın şehrini 22 Eylül'de ziyaret etti. Cumhurbaşkanı Aliyev Laçın'de Azerbaycan bayrağını göndere çekti ve burada Azerbaycan bayrağının ebediyen dalgalanacağını vurguladı.

Ermenistan, Yine Azerbaycan Mevzilerine Saldırdı

Azerbaycan Savunma Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada Ermenistan ordusuna bağlı birliklerin sınırdeki Azerbaycan mevzilerine ateş açtığı bildirildi. Bakanlık, Ermenistan'ın 13 Eylöl gecesi başlattığı saldırınının 23 Eylöl'de Ermenistan askerlerinin saldırıları ile devam ettiğini açıkladı.

Azerbaycan Savunma Bakanlığı, Ermeni birliklerinin, 22 Eylöl gece 23:45'ten 23 Eylöl sabah saat 08:30'a kadar Tovuzkale ilinin bir çok bölgesindeki Azerbaycan ordusunun mevzilerine aralıklarla ateş açtığını bildirdi. Açıklamada, Azerbaycan askerlerinin de misillemeye bulunduğu kaydedildi.

MACARİSTAN

Eylül Ayı Bülteni

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Avrupa Parlamentosu Macaristan'a Baskı Yapıyor.

Avrupa Parlamentosu Komisyonu Macaristan'ın AB fonlarını durdurma çağrısı yaptı. Macaristan, Avrupa Parlamentosu'nun 14 Eylül'de Strasbourg'da yaptığı bir sonraki genel kurul toplantısının gündeminde oldu. Tartışmanın başlığı, "Macaristan tarafından Birliğin temel aldığı değerleri ciddi şekilde ihlal etme riskinin varlığı" olup, Avrupa Parlamentosu Fransız milletvekilleri tarafından derlenen bir rapor tartışıldı.

Rapor; Parlamentonun endişelerinin Macaristan'daki şu konularla ilgili olduğunu belirtiyor: anayasal ve seçim sisteminin işleyişi, yargının ve diğer kurumların bağımsızlığı ve hakimlerin hakları, yolsuzluk ve çıkar çatışmaları, özel hayatın gizliliği ve veri koruma, ifade özgürlüğü; akademik özgürlük, din özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, eşit muamele hakkı; Romanlar ve Yahudiler dahil olmak üzere azınlıklara mensup kişilerin hakları ve bu azınlıklara yönelik nefret dolu ifadelere karşı koruma, göçmenlerin, sığınmacıların ve mültecilerin temel hakları, ekonomik ve sosyal haklar.

Yahudi Topluluklarına Sağlanan Destek ve Macaristan-İsrail İlişkileri

Başbakan Viktor Orbán, Macaristan haber ajansı MTI'ye 8 Eylül günü yaptığı açıklamada, İsrail'in Aşkenazi Hahambaşısı David Lau ile görüşüğünü duyurdu. Haham Lau, Macar hükümetine, Macaristan'daki ve dünyadaki Yahudi topluluklarının güçlendirilmesi amacıyla sağladıkları destek için teşekkür etti ve Macaristan'ın Ukrayna'dan kaçan Yahudilere sağladığı yardım ve özen için minnettarlığını dile getirdi. Taraflar, İsrail ile Macaristan arasında var olan yakın ve stratejik ittifakı kabul etmekten memnuniyet duydular ve Ukrayna'daki savaş bağlamında acil ateşkesin ve barışın yeniden sağlanmasının önemini vurguladılar.

Macaristan Dışişleri Bakanı'ndan Trump'ın Eski Kıdemli Danışmanına Ödül Verildi.

Macaristan Dışişleri ve Ticaret Bakanı Péter Szijjártó, 22 Eylül'de New York'ta ABD Başkanı Donald Trump'ın eski kıdemli danışmanı Jared Kushner'e Macar-Amerikan ilişkilerini güçlendirme ve Ortadoğu'da barışı teşvik etme girişimleri için ödül takdiminde bulundu. Bakan; Kushner'i Ortadoğu'da barışı getirmede önemli adımlar atan bir 'barış diplomatı' olarak tanımladı. Kushner'in 'Abraham Anlaşmaları'nı müzakere ederek barışı sağladığını öne sürdü. Dışişleri Bakanı, etkinlikte Orta Avrupa ve Macaristan'ın çeşitli nedenlerle Orta Doğu'ya özel ilgi gösterdiğinin altını çizdi. Diğer nedenlerin yanı sıra, bölgedeki güvenlik durumunun Orta Avrupa bölgesinin güvenliğini belirlediği ve etkilediğini, ayrıca binlerce İsrail vatandaşının Macar kökenli olduğunu, böylelikle güvenlik ve refahlarının Macaristan için son derece önemli olduğunu söyledi.

Ukrayna Dışışleri Bakanlığı Macarca Ders Kitabında Değişiklik İstiyor.

Ukrayna Dışışleri Bakanlığı'na göre, bir Macar coğrafya ders kitabı Ukrayna'daki savaş hakkında yanlış bilgiler içeriyor. Bunun üzerinde; basında yer alan haberlere göre Ukrayna Dışışleri Bakanlığı sözcüsü Macaristan'daki sekizinci sınıf coğrafya ders kitabında Ukrayna'daki savaşla ilgili "yanlış ve çarpıtılmış bilgilerin" bir an önce düzeltilmesini istedi.

Ders kitabına göre: "Ukraynalıların çoğunluğu Ukrayna uyrukludur ancak ülkenin doğusunda önemli bir Rus oranı vardır ve bunlar Kırım'da çoğunluktur. İki etnik grup sıklıkla çatır. Onların düşmanlığu Kırım üzerinde silahlı çatırşmayı ateşlemiştir".

Kövér: “AB, Ukrayna'daki Savaşı Çoktan Kaybetti”.

Macaristan Parlamentosu Başkanı László Kövér, Avrupa Birliği'nin Ukrayna'daki savaşıla ilgili durumunu, Macaristan'ın Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki kaderiyle karşılaştırdı. Kövér, 20. yüzyılda iki uçurum arasında kalan Macarların, 21. yüzyılda uçurumun eşiğinde olan Avrupa'ya kendi deneyimlerini sunabileceklerini söyledi. 11 Eylül'de bir açılış töreninde konuşan Başkan; Birinci Dünya Savaşı'nın kaybedenlerinden biri olarak Macaristan'ın kazanan güçler tarafından siyasi boyun eğdirmeye, ekonomik zorluklara, askeri kırılmalığa, Macar ulusunu aşığılanmaya ve bölünmeye ve üç milyondan fazla Macar'ın ulusal kimliklerini kaybetmeye mahkum edildiğini hatırlattı. "Biz Macarlar bütün bunları tek bir kelimedede toplarız: Trianon" dedi. Politikacıya göre, “Ukrayna'da savaşın patlak vermesini siyasi olarak engelleyemeyen, diplomatik olarak barışı yeniden sağlayamayan ve dış baskı altında en temel ekonomik çıkarlarına aykırı hareket eden Avrupa Birliği, hangi savaştan olursa olsun, zaten bir kaybedendir.”

Macar Muhalefetinin Tepki Çeken Dış Finansmanı ABD'li Vakıf, Türkiye'yi de Mercek Altına Aldı.

Hódmezővásárhely (Güneydoğu Macaristan) belediye başkanı ve Nisan ayındaki parlamento seçimlerinde ortak muhalefet koalisyonunun eski başbakan adayı Péter Márki-Zay, kampanya finansmanı ve ABD bağlantıları hakkında bazı açıklamalar yaparak Macar medyasında ve kamuoyunda kaşları yükseltti. Marki-Zay'ın -bu yılın seçimlerinden iki ay sonra-kampanyasının "Amerika'dan" birkaç milyon HUF aldığı öğrenildi. Márki-Zay , bağışların Macaristan seçimlerinden hemen önce Şubat 2022'de kurulan «Demokrasi İçin Eylem» adlı bir ABD vakfından geldiğini iddia etti. Bağışçılar arasında milyarder George Soros'un olmadığını, bağışların büyük olasılıkla “Amerika'da yaşayan Amerikalılar ve Macarlardan” geldiğini kaydetti. Politikacı, Herkesin Macaristan Hareketi'nin yukarıda belirtilen fonları bu yılki kampanya faturalarını ödemek için kullandığını söyledi. Márki-Zay'e göre, hareketinin banka hesabına aktarmayı planladığı fonda yaklaşık yüz milyon HUF (yaklaşık 250.000 EUR) hala duruyor.

Demokrasi İçin Eylem, yalnızca Macaristan'a odaklanmıyor. Web sitesine göre, vakfın “*kilit savaş alanı devletleri, dünyada demokrasinin en çok tehdit altında olduğunu düşündüğümüz ve bu demokrasilerin kaderini belirleyecek seçimlerin önümüzdeki yıl içinde yapılacağı yerlerdir.*” diyerek İtalya, Brezilya, Macaristan, Polonya ve Türkiye'yi listelediği belirtildi. İktidar partisinin açıklamasına göre muhalefet kampanyasının bu dış finansmanı, Macaristan gizli servisi tarafından araştırılacak.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)

Eylül Ayı Bülteni

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Türkiye'den ABD'ye Kıbrıs tepkisi: Şiddetle kınıyoruz!

- 17 Eylül 2022'de ABD Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Ned Price, ABD'nin 2023 mali yılında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) için savunma ticareti kısıtlamalarını kaldırma kararı aldı. Bu karardan saatler sonra ise Türkiye'den sert tepki geldi.
- Dışışleri Bakanlığı'ndan konuyla ilgili açıklamada, şu ifadelere yer verildi: “ABD'nin GKRY'ye yönelik silah ambargosunu kaldırma yönündeki 2020 Eylül ayında aldığı kararın kapsamını genişletmesini şiddetle kınıyoruz. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) makamlarının söz konusu karara ilişkin tepkisini tümüyle destekliyoruz.

KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar: Güney Kıbrıs'ın silahlanmaya yönelik bir bütçesi yok

- Amerika Birleşik Devletleri (ABD) bu sabah 2023 mali yılı için Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne (GKRY) yönelik silah ambargosunu kaldırdığını duyurdu. CNN Türk 17 Eylül tarihli yayınına katılan KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, ABD'nin GKRY'ye yönelik silah ambargosunu kaldırmasına ilişkin yaptığı değerlendirmede, "Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin silah alabilecek bir gücü yok. Bu silah ambargosunun kaldırılması meselesi GKRY'nin Rusya'ya yönelik atılan adımların bir mükafatı olabilir" diye konuştu.

Rusya, KKTC'ye direkt uçacak!

- Milliyet Gazetesi'ndeki 20 Eylül 2022 tarihli habere göre Rusya'dan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne (KKTC) doğrudan uçuşlar başlıyor. Diplomatik kaynakların paylaştığı bilgiye göre, Rus ticari uçuşları çok yakın zamanda doğrudan Rusya ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) arasında, muhtemelen bir tur operatörü aracılığıyla gerçekleştirilecek ve Rusya hükümetinin de bu konuya olur verdiği öğrenildi.

Bakan Ataoğlu, TÜRKSOY Genel Sekreteri Raev'i kabul etti

- Bakanlıktan yapılan 20 Eylül tarihli yazılı açıklamaya göre Başbakan Yardımcısı Ataoğlu, kabulde yaptığı konuşmada TÜRKSOY Genel Sekreterinin bu yılın Mart ayında Bursa'da düzenlenen Genel Kurul ile belirlendiğini ve her zaman olduğu gibi TÜRKSOY ile kültür alanından işbirliğini sürdürdüklerini söyledi. TÜRKSOY'un uzun zamandan beri aynı dili konuşan, aynı soydan gelen insanları bir araya getirmeye çalıştığının altını çizen Ataoğlu, "Biz de bu emeğe katkı koyan ülkelerdeniz. TÜRKSOY'un her kademesinde KKTC olarak yer almanın mutluluğunu yaşıyoruz." dedi

Ersin Tatar, New York ziyaretine ilişkin değerlendirmelerde bulundu

- 19 Eylöl'de Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, "Kıbrıs'ta bir anlaşma olacaksa mutlaka kuzeyde egemen bir Türk devleti olması lazım. Egemen bir Türk devleti olmadan bu siyasetimizi, ulusal çıkarlarımızı ve milli hedeflerimizi asla sürdüremeyiz." dedi. Tatar, "Halk olarak varlığımızı sürdürebilmek için uluslararası anlaşmadan kaynaklanan müktesep egemenlik haklarımızı tescil etmemiz lazım." ifadelerini de kullandı.

Hasipoğlu ile Muhalefet Arasında Tartışma Yaşandı.

- 15 Eylül tarihli habere göre; UBP Genel Sekreteri Oğuzhan Hasipoğlu Yerel seçim tarihinin belirlenmesinin ardından Anayasa Mahkemesi'ne gideceğini söyleyen CTP' yi eleştirdi.
- Hasipoğlu, "Bugün evet Anayasa ihlal edildi, hangi tarih götürölse aykırılık olacak. Dava açılması kaos, kısır döngü yarattı. Biz yine UBP olarak uzlaşi eli uzatıyoruz" şeklinde konuştu. UBP Genel Sekreteri Oğuzhan Hasipoğlu, belediyeler reformunun aslında tüm partilerin hem fikir olduğu bir konu olduğuna değindi, UBP'nin bu yönde irade ortaya koyduğunu belirtti.
- CTP'nin tekrar mahkemeye gitme hakkına da saygı gösteriyoruz. Bu adımı atmamızın nedeni ülkedeki kaosu ortadan kaldırmak. Size göre kaosun nedeni UBP, bize göre de sizsiniz" dedi.

KAZAKİSTAN

Eylül Ayı Bülteni

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Doğu Türkistan'daki Akrabalarının Serbest Bırakılmasını Talep Eden Uygurlar, Baskının Devam Ettiğini Söylüyor

11 Eylül 2022 tarihindeki habere göre, Kazakistan'ın Almatı kentindeki Çin konsolosluğu önünde gösteri yapan Doğu Trkistanlılara Kazakistan hkmeti artık sıcak bakmıyor. Bazen geceyi konsolosluğun önünde geçiren vatandaşlara, polis tarafından para cezası veriliyor. Çin geçtiğimiz ay Kazakistan yetkilileriyle temasa geçerek ülkesindeki Uygur Türklerinin dini veya siyasi görüşlerinden dolayı zulme uğradıklarını reddetmiş ve bunun zerine Kazakistan Hkmeti de Uygurların tutuldukları kampları "mesleki eğitim merkezleri" olarak değerlendirmiştir.

Çin Devlet Başkanı Şi Kazakistan'da!

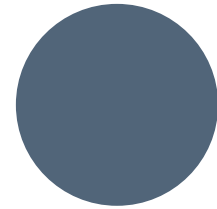

Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, 14 Eylül tarihinde Orta Asya ülkesi Kazakistan'a resmi ziyaret gerçekleştirdi. Şi, yaklaşık 3 yıl aradan sonra ilk kez yabancı bir ülkeye gitti. [Çin](#) Devlet Başkanı Şi Cinping'i havaalanında [Kazakistan](#) Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev karşıladı. Kazakistan Cumhurbaşkanlığından yapılan açıklamada, iki liderin Kazak-Çin kapsamlı ortaklığının güçlendirmesine yönelik önerileri tartışacağı" ve "ikili anlaşmalara imza atacağı" bilgisi paylaşıldı.

Önümüzdeki Ekim ayında Kırgızistan Kültür Günlerinin Kazakistan'da yapılması planlanıyor. Kırgızistan Kültür, Spor ve Gençlik Bakan Yardımcısı Çıngız Esengul 10 Eylül'de Kazakistan Kültür ve Spor Bakanlığı temsilcisi Roza Karibjanova ile yaklaşan etkinlik hakkında görüştü. Ayrıca Çıngız Esengul, Özbekistan Kültür Bakan yardımcısı Murodjon Majidov ile de bir araya gelerek Kasım ayında Kırgızistan Kültür Günlerinin Özbekistan'da yapılması hakkında müzakerede bulundular.

Kırgızistan Kültür Günleri Özbekistan ve Kazakistan'da düzenlenecek

Nur- Sultan Adının Tekrar Astana Olarak Değiştirilmesi Önerisine Milletvekilleri Destek Verdi!

12 Eylül'de ülkenin başkent adının değiştirilmesi konusunda olağanüstü bir oturum yapıldı. "Yeni Kazakistan" vekil grubu üyelerinin Astana'nın Nur-Sultan olarak değiştirilmesini tarihsel olarak doğru bulmadıklarını dile getirdiler. Amanat Partisi Milletvekili Azamat Serikpaev "Dünya tarihinde başkentlerin ve devletlerin adlarının değiştirilmesinin örnekleri var. Lakin doğum yerim olan Astana adının Nur-Sultan olmasına sıcak bakmıyorum." diye açıklama yaparak bu konuya destek verdi. 16 Eylül 2022 tarihinde ise Kazakistan Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev, başkenti yeniden Astana olarak değiştirmek için Anayasa değişikliklerini imzaladı.

Tokayev, Şanghay İşbirliği Örgütü'nün Semerkand'da Düzenlenen Zirvesine Katıldı

15 Eylül'de Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev, Şanghay İşbirliği Örgütü Devlet Başkanları Konseyi'nin Semerkant'ta yapılan toplantısına katıldı. Tokayev toplantıya katılmadan önce Özbekistan devlet başkanı Ş. Mirziyoev ile yaklaşan zirvenin gündemi hakkında telefonla görüş alışverişinde bulundu.

(Şanghay İşbirliği Örgütü (SCO) Kazakistan, Rusya, Çin, Hindistan, Kırgızistan, Pakistan, Tacikistan ve Özbekistan'ı içermektedir.

Kazak İnsan Hakları Savunucusu Veniamin Alaev'in Ölümü Bütün Kazak Halkını Üzdü!

Engelli hakları için mücadele eden 42 yaşındaki insan hakları savunucusu Veniamin Alaev, 14 Eylül'de kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti. 2017-2019 yıllarında Almatı belediye başkanına engellilerin hayatlarını iyileştirme ve haklarını koruma konusunda yaptığı danışmalıkla halkın sevgisini kazandı.

(Veniamin Alaev, ikinci grup engelli olmasına ve serebral palsi hastası olmasına rağmen son 12 yıldır Engelli Haklarının Korunması Komisyonu'nun başkanlığını yapmaktaydı.)

Kazakistan'da 7. Semavi ve Geleneksel Dinler Kongresi Gerçekleştirildi

16 Eylül 2022 tarihindeki yapılan habere göre, Bağımsızlık Sarayı'nda Kazakistan Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev'in başkanlığında toplanan kongreye, Papanın yanı sıra 50 ülkeden 100'den fazla heyet katıldı. Bu yıl 7. kez toplanan ve iki gün süren kongrede İslamiyet, Hristiyanlık, Budizm, Yahudilik, Taoizm ve diğer inançlardan temsilciler açıklama yaptılar. Kazakistan'ın şu anda 100'den fazla çeşitli etnik grubun uyum içinde yaşadığını belirten Tokayev, "Kazakistan sınırları, tüm dünya dinlerinin temsil edildiği kutsal harita gibi." açıklamasında bulundu.

Rusya'daki Kısmi Seferberlik İlanı Sonrası Kazakistan Sınırında Yoğunluk Arttı!

23 Eylül 2022 tarihinde yapılan habere göre, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in ülkede kısmi seferberlik ilan etmesinin ardından askere çağırılma endişesiyle Rusya'yı terk edenlerin sayısı artmaya başladı. Kazakistan-Rusya sınırındaki Aktöbe, Batı Kazakistan ve Kostanay bölgelerindeki sınır geçişlerinde araçlar uzun kuyruklar oluşturdu. Kazakistan Ulusal Güvenlik Komitesi tarafından yapılan açıklamada, Kazakistan-Rusya sınırında ülkeye giriş yapan yabancı sayısının arttığı belirtildi.

ÖZBEKİSTAN

Eylül Ayı Bülteni

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Özbekistan’ da 31 Ağustos- 1 Eylül tarihlerinde Bağımsızlık Bayramı Kutlandı;

- Özbekistan’da bu yıl gerçekleşen resmi bağımsızlık günü kutlamalarında Sovyetler Birliği tarafından şehit edilen ceditçi aydınlar anıldı. Ayrıca, bağımsızlık kutlamalarında “Güzel Türkistan” şiiri seslendirildi.
- Seslendirilen “Güzel Türkistan” şiirinin ilk kez devlet televizyonunda icra edilmesi de dikkat çekti. “Güzel Türkistan”ın şairi Abdülhamid Süleyman Çolpan 1938’de “Büyük Katliam” sırasında Stalin rejimi tarafından henüz 41 yaşındayken şehit edilmişti.
- 31 Ağustos 1991’de tarihi kararla “Özbekistan’ın Devlet Bağımsızlığı Yasası’nı” kabul edilerek;1 Eylül tarihini Özbekistan Bağımsızlık Günü olarak ilan edildi.
- Özbekistan’ı 16 Aralık 1991’de tanıyan ilk ülke ise Türkiye oldu. Tarihler 4 Mart 1992’yi gösterdiğinde ise iki ülke arasında diplomatik ilişkiler kuruldu.

Mirziyoyev'den Celaleddin Harezmsah Türbesi Talebi

- Meşhur Harezmsah Sultanı Celaleddin Mengüberdi Harzemşah'ın mezar yerinin Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde olduğunun ortaya çıkmasının ardından, 13 Eylül'de konuşan Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevkat Mirziyoyev, tarihi bir kahraman olan Celaleddin Harzemşah için Silvan'da türbe yapılması adına Türkiye ile görüşeceğini açıkladı. Türkiye'deki yetkililerle anlaşarak Silvan'da bir türbe yaptırmak istediklerini belirtti.

Özbekistan’da Yabancıların Bankalarda Hesap Açması Kısıtlandırıldı;

“Sermaye Bankası” ve “İpak Yolu Bankası” da 12 Eylül’de sonra yaptığı açıklamada sadece yabancı uyruklu öğrencilerin ve devlet ile iş sözleşmesi yapmış olan vatandaşların banka hesabı açabileceğini duyurdu.

Ukrayna-Rusya savaşının başlamasının ardından tüm dünya bankalarının Rusya’ya ambargo uygulamasının ardından bu kararın verilmesi de dikkat çekti. Bu bağlamda Rus vatandaşları özellikle Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkeleri ve Türkiye’den kredi ve banka hesabı açtırmaktaydı.

12 Eylül tarihinden bu yana Özbekistan’da başlayan kısıtlamada iki bankanın önderliğinde, Özbekistan vatandaşı olmayanların banka hesabı açması kısıtlandırılmaya başlandı.

Özbekistan'da "ŞİÖ" Hareketliliği

- Çin devlet başkanı Şi Cinping'in Özbekistan basını için kaleme aldığı yazıda, Kazakistan ve Özbekistan ile güvenlik alanındaki iş birliğini güçlendirme, risk ve zorluklara çözüm bulma çağrısı yaptı. Şi Cinping, Özbekistan'daki ŞİÖ Zirvesi'nden önce Kazakistan'ı ziyaret etti.
- Çin devlet başkanı Şi Cinping, 15-16 Eylül 2022 tarihleri arasında Özbekistan'da düzenlenen Şangay Zirvesi'nde Kazakistan ve Özbekistan özelinde Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine yönelik ilgisini gösterdi.
- Aynı zamanda Şevket Mirziyoyev, Hindistan Başbakanı Modi ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile görüşerek, sel felaketi yaşayan Pakistan'a insani yardım çağrısında bulundu.

Kırgızistan ve Özbekistan'dan Yeni İş Birliği Anlaşması!

- Sadyr Japarov ve Shavkat Mirziyoyev 15 Eylül'de Semerkant'ta bir araya gelerek Çin-Kırgızistan-Özbekistan demiryolu ve Kambar-Ata-1 hidroelektrik santrali projesini görüştüler.
- İki devlet başkanı, bu büyük projelerin hayata geçirilmesinin Orta Asya'nın kalkınmasına katkı sağlayacağını kaydetti. İki ülke arasındaki iş birliğinin her yönüyle geliştirilmesine ve özellikle sınıra yakın iller arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi konuları üzerinde duruldu.
- Ayrıca gerçekleştirilen görüşmenin ardından; Özbekistan'ın Semerkand kentinde 14 Eylül'de başlayan Şanghay İş Birliği Örgütü zirvesi çerçevesinde Çin-Kırgızistan-Özbekistan demiryolu projesine ilişkin iş birliği anlaşması imzalandı.

Ebul Gazi Bahadır Han'ın Şecere-i Türki'sinin Yeni Nüshası Bulundu

Ebu'l Gazi Han tarafından kaleme alınan Şecere-i Türki'nin (Türklerin Soyağacı) Harezm bölgesinin Gürlen kasabasında yeni bir nüshası bulundu. Yeni esere, "Gürlen Nüshası" adı verildi.

23 Eylül'de Özbekistan sınırlarındaki Urgenç'te doğan Hive Hanı, büyük ilim ve devlet adamı Ebul Gazi Bahadır Han tarafından kaleme alındı. Nestalik hattıyla yazılmış esere Gürlen Nüshası adı verildi. Özbekistan'da bulunan nüshanın transkripsiyon ve inceleme çalışmaları, Özbekistanlı uzmanlar tarafından yayımlandı.

TÜRKMENİSTAN

Eylül Ayı Bülteni

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhamedov, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) İle Çok Yönlü İş Birliğine Hazır Olduğunu İfade Etti.

16 Eylül 2022 tarihinde Özbekistan'ın Semerkant kentinde devam eden ŞİÖ zirvesinde, Berdimuhamedov Türkmenistan'ın çok taraflı iş birliğini oluşturmak için konuşma yaptı. Berdimuhamedov, ticari ve ekonomik iş birliğinin derinleştirilmesinin, enerji alanında uzun vadeli iş birliğinin sürdürülmesinin, eğitim alanlarında ilişkilerin yoğunlaştırılmasının önemli olduğuna vurgu yaparak, ŞİÖ ile iş birliği yapmaya sıcak baktığını belirtti.

Türkmenistan, Kazakistan'dan Yaklaşık 218 Bin Ton Buğday İthal Etti

20 Eylül 2022 tarihinde yapılan habere göre, Türkmenistan bu yılın ocak-temmuz aylarını kapsayan dönemde Kazakistan'dan toplam 78,7 milyon ABD doları karşılığında 218 bin ton buğday ve meslin (buğday ile çavdar karışımı) ithalatı gerçekleştirdi.

Türkmenistan Devlet Başkanı Berdimuhamedov, Pakistan'ın Petrolden Sorumlu Bakanı Mesud Malik'i Kabul Etti

Türkmenistan Dışişleri Bakanlığı tarafından 21 Eylül 2022'de yapılan açıklamaya göre, Berdimuhamedov ile Malik'in görüşmesinde Türkmenistan ve Pakistan arasındaki iş birliğinin öncelikli alanları hakkında fikir alışverişinde bulunulduğu açıklandı. Daha sonra Türkmenistan Dışişleri Bakanı Meredov ile bir araya gelen Malik, özellikle enerji ve iletişim alanında iki ülke arasındaki iş birliğinin ileriye taşınmasından bahsederek taraf ülkeler ve tüm bölge için önemli olan bu projeleri Pakistan liderinin desteklediğini ifade etti.

Türkmenistan'da Daimi İkamet Eden, Yabancı Uyruklu Vatandaşlara Türkmenistan Pasaportu Verildi!

24 Eylül 2022 tarihinde Başkent Aşgabat'ta Devlet Göç İdaresi binasında düzenlenen törende Göç İdaresi Başkanı Atagarayev, açılış konuşmasında Türkmenistan Devlet Başkanının imzaladığı kararnameden bahsetti. Kararname içeriğinde, Yabancı uyrukluların Türkmenistan vatandaşlığına kabulü ve oturma ruhsatı verilmesine dair maddeler içeriyordu. Törende yapılan konuşmaların ardından Türkmenistan'da daimi ikamet eden 28 bin 167 yabancı uyrukluya pasaportları ve oturma ruhsatları teslim edildi.

DIŞIŞLERİ BAKANİ ÇAVUŐOĐLU: TÜRKMENİSTAN TÜRK DEVLETLERİ TEŐKİLATI'NA TAM ÜYE OLUYOR!

30 Eylül 2022 tarihinde Türk Devletleri Teőkilatı (TDT) aracılığıyla tüm Türk ölkelerinin kardeőlik ve işbirliği alanında yakın ilişkiler kurulması gerektiğini vurgulayan Çavuoğu konuőmasının devamında, TDT gözlemci üyesi olan Türkmenistan'ın 11 Kasım'da Semerkand'da gerçekteőirilecek TDT zirvesinde tam üye olacağını söyledi.

KIRGIZİSTAN

Eylül Ayı Bülteni

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Almanya'da Kırgızlar Bağımsızlık Günü'nü Kutladı.

Almanya'da Kırgızistan'ın bağımsızlığının 31. Yıldönümü dolayısıyla 1 Eylül 2022 tarihinde bağımsızlık günü kutlandı. Berlin'deki Kırgız Büyükelçisi Ömürbek Tekebaev, Kırgız kültürünü yurtdışında yaşayan yurttaşlara sunmanın önemine dikkat çekti. Yapılan kültürel etkinlikte yöresel yemekler ikram edilip, Kırgız müzik aletleri hakkında detaylı bilgi verildi.

Kırgız-Özbek Sınırında Bir Sonraki Görüşme Kırgızistan'da Yapıldı

Bakanlar Kurulu, Kırgızistan ve Özbekistan hükümet heyetlerinin sınır belirleme konusunda 1 Eylül 2022 tarihinde Özbekistan'da bir toplantı gerçekleştirdi. Dışişleri Bakanı Jeenbek Kulubayev, Özbekistan Cumhurbaşkanı Shavkat Mirziyev'in önümüzdeki aylarda Kırgızistan'a resmi bir ziyarette bulunacağını açıklamıştı. Bu ziyaret 26 Eylül günü gerçekleşti.

Kırgız – Özbek sınırı için yapılan 2017 anlaşmasına göre sınır hattının yaklaşık %13'ünün netleştirildiği açıklanmıştı. Anlaşmaya göre iki taraf sınırı netleştirmek için periyodik aralıklarla toplantı yapıyor.

Cumhurbaşkanı Japarov Tarafından Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı Tashiev'e Halk Kahramanı Unvanı Verildi.

- Cumhurbaşkanı Sadyr Japarov, 2 Eylül'deki ödül töreninde Ulusal Güvenlik Komitesi Başkanı ve Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı Kamçibek Taşyev'e «Beyaz Şahin" özel nişanıyla «Kırgızistan Kahramanı" unvanını verdi.
- Unvanın verilmesinin sebebinin etnik gruplar arası çatışmayı sona erdirme çalışmaları olduğunu açıkladı.

Kırgızistan'ın Nüfusu 6 Milyon 977 Bin Kişi Oldu!

Kırgızistan'daki nüfusa ilişkin bilgiler güncellendi. Ulusal İstatistik Komitesi'nin 7 Eylül'de bildirdiği nüfus sayımı sonuçlarına göre ülke nüfusunun 6 milyon 977 bin kişi olduğu açıklandı.

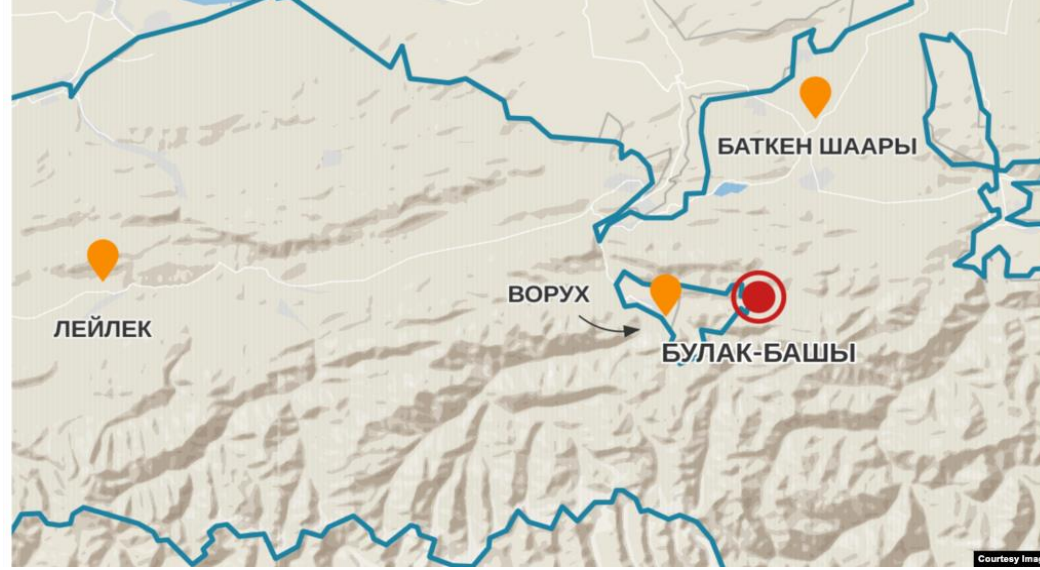
Kırgızistan, Kazan Ve St. Petersburg'da Konsolosluk Açacak

Kırgızistan, St. Petersburg ve Kazan'da Rus konsoloslukları açmayı planlıyor. Resmi bilgilere göre, bir milyondan fazla Kırgızistan vatandaşı Rusya'da göçmen olarak çalışıyor. Kırgızistan Parlamento toplantısında milletvekilleri, büyükelçilikte göçmenlere gerekli yardımı sağlayan çalışan eksikliğinden bahsetti. Dışişleri Bakan Yardımcısı Azizbek Madmarov ise bu soruna el atarak 9 Eylül'de parlamentodaki (Jogorku Keneş) toplantıda, Kazan ve St. Petersburg'da konsolosluk açma teklifinin Rusya'ya sunulduğunu söyledi.

Aida Kasymalova (RFE/RL)

Kırgız-Tacik Sınırında Durum Yeniden Kızıştı ve Ateş Açıldı

Kırgız-Tacik sınırında sınırın netleştirilmemesi nedeniyle sürekli çatışmalar yaşanıyor. Kırgız – Tacik çatışması bazen durulsa da ara ara alevleniyor. Çatışmadan dolayı atılan silahlar bölgedeki meraları yakıyor. 14 Eylül'de Batken ilçesindeki Bulak-Başı merasında Tacik tarafından açılan ateş sonucu çıkan yangın çobanlar ve iki sınır muhafızının yardımıyla kontrol altına alındı.

Yararlanılan Kaynaklar

- ❖ 24.kg/kyrgyzcha
- ❖ 525.az
- ❖ Anadolu Ajansı (<https://www.aa.com.tr>)
- ❖ apa.az <https://apa.az/>
- ❖ Axiom Space (<https://www.axiomspace.com/news/hungaryaxiommmou>)
- ❖ BBC News
- ❖ Blikk (<https://www.blikk.hu/>)
- ❖ Criturk.com

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

- ❖ Gelencsér Ferenc's Facebook
(<https://www.facebook.com/gelencser.ferenc.momentum>)
- ❖ Haber Kıbrıs (<https://haberkibris.com/>)
- ❖ Hungary Today (<https://hungarytoday.hu/>)
- ❖ hurriyet.com.tr
- ❖ İnsamer.com
- ❖ kibrisadahaber.com
- ❖ Kıbrıs Postası (<https://www.kibrispostasi.com/>)
- ❖ kg.akipress.org
- ❖ Balázs Orbán's Facebook Page (<https://www.facebook.com/orbanbalazsandras>)

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

- ❖ Magyar Távirati Iroda (MTI) (<http://english.mti.hu/>)
- ❖ Mandiner (https://mandiner.hu/cikk/20220709_kirugtak_ljubov_nepopot)
- ❖ Mandiner
https://mandiner.hu/cikk/20220711_nezopont_a_magyarok_61_szazaleka_elegedett_a_kormany_teljesitmenyével)
- ❖ modern.az
- ❖ MTI Fotobank (<http://fotobank.mti.hu/fotoweb/>)
- ❖ Peter Szijjarto's Facebook (<https://www.facebook.com/szijjarto.peter.official/>)
- ❖ sia.az
- ❖ sondakika.com
- ❖ (www.police.hu)

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

- ❖ The Budapest Times (<https://www.budapesttimes.hu/>)
- ❖ Tr.Euronews.com
- ❖ turkkon.org
- ❖ Turkmen Portal (<https://turkmenportal.com/>)
- ❖ Yeni Düzen (<https://www.yeniduzen.com/>)
- ❖ xabardor.uz
- ❖ Blikk (<https://www.blikk.hu/>)
- ❖ European Council (<https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/>)

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

- ❖ <https://www.bundle.app/gundem>
- ❖ <https://egemen.kz/> Egemen Qazaqistan
- ❖ https://instagram.com/24_kg?igshid=YmMyMTA2M2Y=
- ❖ <https://instagram.com/kloopnews?igshid=YmMyMTA2M2Y=>
- ❖ <https://qha.com.tr/>
- ❖ <https://www.kktc.org.tr/>
- ❖ <https://www.indyturk.com/>
- ❖ <https://www.ombudsman.gov.tr/>
- ❖ Miniszterelnöki Sajtóiroda/Benko Vivien Cher (www.miniszterelnok.hu)

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

- ❖ qha.com.tr
- ❖ www.azattyk.org/news
- ❖ www.trtavaz.com.tr
- ❖ www.bbc.com/kyrgyz
- ❖ Wikimedia Commons

(<https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Photographs>)

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.